

Nr 135.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; given Stockholms slott den 19 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt i punkterna 1:o—9:o.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Sven Linders.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1926.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON,
WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa ärenden angående försäljning av kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande:

1:o.

Kronoegendomen 1 $\frac{1}{2}$ mantal Norrby nr 1 och 2 i Åkers och Länna socknar av Södermanlands län är utarrenderad till den 14 mars 1926 mot ett årligt arrende av 1,200 kronor.

Under 1923 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet över nämnda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren Johan W. Ström 1922 över egendomen upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 1 saml. 112 häft. (Nr 135.)

1

[1.]
*Norrby nr 1
och 2 i Söder-
manlands län.*

Egendomen, som är belägen 11 kilometer från Mariefreds stad och 3 kilometer från Valsberga järnvägsstation, har en areal av 136.512 hektar, därav 1.635 hektar tomt, 51.528 hektar åker, 7.609 hektar äng, 0.720 hektar odlingsmark, 74.072 hektar avrösningsjord och 0.948 hektar impediment. Den till egendomen hörande, i Länna socken belägna marken utgöres av torpet Stavdal med två ängar och består av två särskilda omkring 1 kilometer från varandra belägna skiften; avståndet från torpet till huvudgården är cirka 15 kilometer. Intill det större av skiftena ligger skatteängen Stämman nr 2, tillhörig Akers styckebruk, vilken äng å tre sidor omgives av kronans mark.

Torpet Stavdal är bebyggt med hus, tillhöriga innehavaren, avlidne Karl Johan Janssons stärbhus, inom vars släkt området brukats under ett sekel. I en av Kungl. Maj:t den 4 januari 1923 till domänstyrelsen för utlåtande överlämnad ansökning har stärbhuset anhållit att få med äganderätt förvärva torpet med ängar. Med upplysning att för områdena endast kunnat erhållas en årlig avgäld av 20 kronor hava uppskattningsmännen tillstyrkt områdenas försäljning till sökanden. Saluvärdet för områdena, som hava en sammanlagd areal av 11.280 hektar, därav 1.577 hektar tomt och åker, har uppskattats till 1,000 kronor.

Länsstyrelsen och överjägmästaren hava ej haft något att erinra i ärendet.

Sedan *lantmäteristyrelsen* på given anledning verkställt viss utredning, har en av samma styrelse såsom nödvändig ansedd rägångsförrättning av gränserna kring de till försäljning föreslagna områdena vidtagits. Härvid hava angående rägångarna träffats föreningar, vilka, i vad de avse kronoegendomens mark, av länsstyrelsen å kronans vägnar godkänts. Områdenas gränser äro närmare utmärkta å en av extra lantmätaren Bill Strömer år 1925 vid förrättningen upprättad karta. I samband härmed har för åstadkommande av större reda i ägofördelningen, besparing i hägnad och lättnad i hävden uppgjorts förslag till ägoutbyten dels mellan kronoegendomen och hemmanet Hällen nr 1, ägare Gustav Danielsson, och dels mellan kronoegendomen och skatteängen Stämman nr 2, ägare Akers styckebruk. Enligt förstnämnda ägoutbyte avstår Norrby till Hällen den å 1925 års karta med ägofigurer nr 3 och 4 betecknade mark om 0.348 hektar och erhåller i utbyte av Hällen det med ägofigurer nr 1 och 2 utmärkta område om 0.142 hektar. Jämlikt det andra ägoutbytet avstår Norrby till skatteängen Stämman nr 2 det med ägofigur nr 7 utmärkta område om 2.64 hektar, motsvarande det mindre skiftet av Stavdal med ängar, och erhåller i utbyte ängen Stämman nr 2, ägofigurer nr 5 och 6, om 2.31 hektar. Områdenas uppskattningsinnehåll har å ömse sidor värderats lika. Likvider av något slag skulle ej ifrågakomma. De obetydliga skogsprodukter, som funnes å de i bytet ingående områdena, skulle av de gamla ägarna vara bortförda före den 1 april 1926.

I över förrättningen avgivna yttranden har *överlantmätaren* ansett, att ägoutbytet mellan Norrby och Stämman nr 2 med hänsyn till att Stämman nr 2, som i sin helhet skulle utbytas, utgjorde en självständig jordeboksenhet, ej lagligen kunde godkännas. Det önskade resultatet kunde emellertid

lika väl vinnas medelst köp och byte. *Länsstyrelsen* har härutinnan åberopat vad överlantmätaren anför.

I skrivelse den 29 januari 1926 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anför, bland annat, följande.

Jämväl domänstyrelsen förordade den tillstyrkta försäljningen av torpet Ståvdal med två ängar och funne det ur praktisk synpunkt lämpligt, att försäljningsområdet erhöles arrondering med mark i ett skifte, på sätt med ägoutbytesförslagen avsetts. Mot förslaget till ägoutbyte mellan kronoegendomen och hemmanet Hällen torde icke vara något att erinra, varför detsamma — jämte den ingångna föreningen om rågången mellan Stämman nr 2 och Hällen, vilken förening, såsom icke avseende kronomark, ej erhållit länsstyrelsens godkännande — torde komma att i vederbörlig ordning fastställas av ägodelningsrätten. Däremot syntes förslaget till ägoutbyte mellan kronoegendomen och skatteängen Stämman nr 2 icke vara av beskaffenhet att kunna godkännas, varför denna fråga lämpligen borde lösas genom avtal i annan ordning om markbyte.

Det till försäljning ifrågasatta området komme härigenom att omfatta hela det å 1925 års karta upptagna, invid sjön Treskatan belägna skiftet. För detta område ansåge styrelsen det beräknade saluvärdet, 1,000 kronor, skäligt. Lägenhetens innehavare vore vid försäljning enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 271) berättigad till hembud. För ett genomförande av försäljningen erfordrades riksdagens medverkan. Riksdagens beslut torde emellertid av praktiska skäl endast avse medgivande till försäljning av torpet med två ängar, och torde Kungl. Maj:t, efter delfaende av sådant beslut, vilja förordna angående det ifrågasatta markbytet. För den händelse avtal om sådant byte av en eller annan anledning sedermera ej skulle komma till stånd, torde Kungl. Maj:t utan förnyad underställning kunna förordna om försäljning av torpet med ängar i de två skiften, varav området nu bestode.

I avvaktan på beslut i försäljningsfrågan hade domänstyrelsen ombesörjt egendomens skötsel och vård under ett år från den 14 mars 1926, varvid betingats en avgäld av 1,500 kronor.

Jag biträder försäljningsförslaget. Jag anser emellertid, att, innan åtgärder vidtagas för lägenhetens försäljning, ägobyte på sätt här ovan angivits bör äga rum mellan kronan och Åkers styckebruk. Härtill torde jämväl riksdagens medgivande böra inhämtas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

dels att ett utbyte av mark må äga rum mellan kronan, å ena sidan, och Åkers styckebruk såsom ägare av skatteängen Stämman nr 2, å andra sidan, på så sätt att, sedan det område av kronoegendomen Norrby, som å extra lantmätaren Strömers 1925 upprättade karta be-tecknats med ägofigur nr 7 om 2.64 hektar, på kronans bekostnad vederbörligen avskilts från egendomen, nämnda område av kronan överlåtes till Åkers styckebruk,

att Åkers styckebruk till kronan överlåter äganderätten till lägenheten Stämman nr 2 med den mark,

som å berörda karta utmärkts med ägofigurer nr 5 och 6 om 2.31 hektar,

att de i bytet ingående markområdena å ömse sidor lämnas fria från alla gravationer,

att tillträdet skall ske den 14 mars 1927,

att skogsprodukterna å samma markområden skola av de förutvarande ägarna avverkas före den 14 mars 1927,

dels ock att torpet Stavdal må med det område, som detsamma erhåller sedan ovan omnämnda område avskilts, samt med tillägg av lägenheten Stämman nr 2, eller — därest förenämnda utbyten icke komma till stånd — med nuvarande två ångar från kronoegendomen 1 1/2 mantal Norrby nr 1 och 2 i Åkers och Länna socknar av Södermanlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

2:o.

[2.] Kronoegendomen 1/2 mantal Anderbäck nr 1 i Tuna socken av Södermanlands län är till den 14 mars 1928 utarrenderad mot ett årligt arrende av 980 kronor.

*Anderbäck
nr 1 i Söder-
manlands län.*

Under 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver med tillhörande handlingar, däribland en av överlantmätaren Gustaf Indebetou från den åren 1913—1915 av C. R. Forsbäck upprättade 1915 fastställda laga skifteskartan över Anderbäckskifteslag 1925 utdragen karta över egendomens inägor och utdrag av beskrivning över laga skiftet, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 1 kilometer från Enstaberga järnvägsstation och 11 kilometer från Nyköping, består av tre skiften: hemskiftet, ett en kilometer öster därom beläget utskifte samt skogsskiftet, beläget en kilometer norr om huvudgården och intill Sörby kronopark. Egendomens hela areal utgör 94.731 hektar, därav 40.454 hektar tomt, åker och dylikt, 2.11 hektar äng, 51.485 hektar avrösningsjord och 0.682 hektar impediment. Enligt medgivande i Kungl. Maj:ts brev den 29 maj 1874 har ett område om 12.35 kvadratrevar av egendomen upplåtits för all framtid till Tuna och Bergshammars församlingar för skolträdgård.

Jämlikt resolution den 27 maj 1921 har Tuna-Lunda elektriska distributionsförening u. p. a. medgivits tillstånd att under vissa villkor hava elektriska ledningar framdragna över egendomen.

Åbyggnaden är tillräcklig för egendomens behov.

Egendomen åtnjuter en till 80—160 kronor årligen för helt oförmedlat mantal uppskattad utdelning från häradsallmänning.

Jägmästaren har med instämmande av uppskattningsmännen föreslagit, att det intill Sörby kronopark belägna skogsskiftet, som har en areal av 44.342 hektar, måtte tilläggas kronoparken. Någon försäljning av större eller mindre del av hagmarken (7.143 hektar) å de övriga skiftena har jägmästaren ej ansett sig kunna förorda, då all hagmarken borde tillhöra huvudgården.

Från C. A. Hultkvist, Enstaberga, har ansökning inkommit om förvärfv av den å kartan med ägofigurerna nr 570 och 571 utmärkta mark av hemskiftet. Då sökanden redan ägde jord, som han utarrenderade, samt försäljningen av oförmålda område skulle komma att beröva huvudgården en värdefull del, hava uppskattningsmännen avstyrkt ansökningen.

Då egendomens skogsskifte torde komma att, såsom föreslagits, tillföras kronoparken samt det andra utskiftet enligt domänintendentens mening väl lämpade sig för upplåtelse till eget hem, har förslag uppgjorts till försäljning var för sig av utskiftet och hemskiftet.

Utskiftet omfattar å kartan ägofigurerna nr av 332, 333, 334, av 335, 336—354, av 355, 367—384 och har en areal av 14.883 hektar, därav 9.073 hektar åker, 5.777 hektar äng och avrösningsjord samt 0.033 hektar impediment. Saluvärdet har efter ett å-pris per hektar åker av 500 kronor beräknats till 8,000 kronor, därav 2,814 kronor 35 öre för växande skog.

Hemskiftet omfattar å kartan ägofigurerna av 453, av 464, av 465, 477—482, 484 b, 485—490, av 491, av 492, av 493, 494—501, 502 a, 502 b, 503—507, av 508, av 509, 510—545, 547—558, av 559, 560—570, av 571 och av 601 samt har en areal av 35.386 hektar, därav 31.381 hektar tomt, åker och dylikt, 2.079 hektar äng, 1.397 hektar avrösningsjord och 0.529 hektar impediment. Saluvärdet har efter ett å-pris per hektar åker av 1,000 kronor föreslagits till 33,300 kronor, därav 525 kronor 82 öre för växande skog och 1,000 kronor för kapitaliserad allmäningsutdelning.

Utskiftet, omfattande f. d. torpen Tallstugan och Stavstugan, är bebyggt med boningshus och uthus, tillhöriga egendomens arrendator, avlidne C. A. Erikssons stärbhusdelägare, vilka förklarar sig villiga att försälja husen å skiftet till skogsarbetaren Edv. Andersson, vilken under 16 år bebott boningshuset. Skiftet bör enligt uppskattningsmännen upplåtas enligt bestämmelserna i kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 271). För den händelse Andersson förvärfvade byggnaderna i fråga, vore han enligt författningen berättigad till hembud å lägenheten. Vid försäljningen borde förbehåll göras om rätt för Joh. Aug. Andersson att under sin återstående livstid avgiftsfritt kvarbo i husen vid Stavstugan.

I detta sammanhang har uttalats, att vid försäljning av skiftet åbyggnaden till huvudgården bleve större än behovet krävde men vore olägenheten härav enligt domänintendentens mening synnerligen ringa.

Hemskiftet borde försäljas enligt bestämmelserna i brevet den 29 maj 1874. Med hänsyn emellertid till den långa tid, egendomen brukats inom den nuvarande arrendatorns släkt (sedan 1892), och den omständigheten att avlidne C. A. Erikssons stärbhusdelägare vid gården ägde ett boningshus, som på grund av sin belägenhet ej kunde göras till självständig lägenhet, samt frivilligt avstått från rätten att begagna sig av hembud vid försäljningen av utskiftet, vore det förenat med billighet och rättvisa, att de tillerkändes hembuds rätt vid huvudgårdens försäljning. Kunde sådan förmånsrätt ej medgivas, borde huvudgården bibehållas och ånyo utarrenderas.

Av den kvantitet foder, som egendomens arrendator hade att vid avträdet lämna utan ersättning, nämligen 5,500 kilogram hö och 11,000 kilogram halm, hälften höstsädes halm och hälften vårsädes halm, borde 1,000 kilogram hö och 1,000 kilogram vårsädes halm tillkomma köpare av utskiftet och återstående delen av partiet köpare av huvudgården.

Arrendevärdet å egendomen (hemskiftet och utskiftet) har uppskattats till 1,670 kronor, med beräkning av en årlig utsyning av virke om 20 kubikmeter, vilket arrendebelopp utgör ungefär 4 procent av skiftenas saluvärde.

Mot styckningsförslaget hava de *biträdande uppskattningsmännen*, godsägaren Ernst Isoz och godsarrendatorn E. Bager, anmält skiljaktig mening och anført: Något bärande skäl för avsöndring av utskiftet från huvudgården föreläge icke. Huvudgårdens åbyggnad vore till sin storlek avpassad jämväl för brukning av utskiftet, och avståndet till detsamma, omkring en kilometer, lade med nutida driftsätt för jordbruket icke några hinder i vägen för brukningen därav från huvudgården. Vägen till utskiftet vore i gott skick och erfordrades till större delen, även om styckning ägde rum, vid brukningen av huvudgården. Saluvärdet å utskiftet borde beräknas efter 400 kronor per hektar dels på grund av att åbyggnad saknades och dels med hänsyn till jordens läge och beskaffenhet. För den händelse försäljning av de egendomens arrendator tillhöriga husen vid Tallstugan å utskiftet komme till stånd, hade reservanterna intet att erinra mot, att omkring Tallstugan invid allmänna landsvägen belägen avrösningsjord jämte mindre potatis- och kryddland avsöndrades och försåldes som bostadstomt.

Länsstyrelsen har icke kunnat biträda domänintendentens förslag om egendomens försäljning, varemot *överjägmästaren* biträtt samma förslag och förslaget att tillföra skogskiftet Sörby kronopark.

I skrivelse den 15 januari 1926 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anført, bland annat, följande.

Enligt uppskattningsmännens förslag hade åbyggnaden ansetts tillräcklig för behovet och hade egendomens arrendevärde beräknats till ett belopp, som motsvarade omkring 4 procent av saluvärderna, vilket i och för sig kunde synas förmånligt och motivera en förnyad utarrendering av egendomen. Härvid borde emellertid även beaktas utgifterna för förvaltningen, och hade erfarenheten visat, att, även om byggnader vid uppskattningstillfället ansetts goda och tillräckliga, ofta under arrendeperioden framkommit krav på nybyggnader, som icke kunnat tillbakavisas. Ur dessa synpunkter ansåge domänstyrelsen det för kronan ekonomiskt fördelaktigare att följa förslaget om försäljning av egendomens inägor.

Domänintendentens förslag att försälja utskiftet för sig avsåge att åt husens nuvarande innehavare sedan 16 år tillbaka bereda ett eget hem. Mot ett förverkligande härav borde kronan icke lägga hinder i vägen. Vad hemskiftet beträffade funne styrelsen billigt, att avlidne C. A. Erikssons stärbhusdelägare, såsom ifrågasatts, bereddes förmånsrätt vid skiftets försäljning, varvid köpeskillingen borde få erläggas i den ordning, som brevet den 29 maj 1874 föreskrev. Skulle stärbhusdelägarna ej önska begagna förmånsrätten vid försäljningen, borde skiftet utbjudas å offentlig auktion till den högstbjudande.

Egendomen tillkommande andel i allmänning hade ansetts odelad böra tilläggas hemskiftet eller med andra ord bibehållas åt egendomens huvudgård som hemskiftet utgör. För åstadkommande av en sådan anordning bleve erforderligt att för egendomens uppdelning anlita avsöndringsförfarande, varom Kungl. Maj:t torde vilja meddela beslut.

*Departements-
chefen.*

Jag biträder domänintendentens, av domänstyrelsen förordade förslag. Enligt vad jag inhämtat äro tre familjer med skilda hushåll av stärbhusdelägare efter avlidne arrendatorn Eriksson bosatta å egendomen.

Frågan angående sättet för den lantmåteritekniska delningens verkställande

och det i visst samband därmed stående spörsmålet om disposition av egendomens andel i häradsallmänning torde böra få upptagas, då riksdagens beslut i försäljningsfrågan föreligger.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Anderbäck nr 1 i Tuna socken av Södermanlands län må, med undantag av egendomens utskifte och skogsskifte, försäljas

antingen till avlidne C. A. Erikssons stärbhusdelägare för en köpeskillning av 33,300 kronor att erläggas med en sjättedel vid tillträdet den 14 mars 1928 och en sjättedel den 14 mars varje av nästföljande fem år samt under villkor i övrigt,

att egendomen säljes i det skick, den vid tillträdet befinner,

att köpeskillningen skall erläggas till länsstyrelsen i länet,

att köpebrev skall utfärdas, så snart första sjättedelen av köpeskillningen erlagts och köparnas skuldförbindelse å återstoden därav avlämnats,

att egendomen skall i jordeboken upptagas under titel allmänt frälse,

att köparna skola svara för de å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt

att köparna skola ensamma vidkännas alla med lagfart å fänget och andra med köpet förenade utgifter, ävensom kostnaderna för inteckning i egendomen till säkerhet för berörda skuldförbindelse,

eller, därest förbemälda stärbhusdelägare icke begagna sig av omförmälda medgivande att förvärva egendomen med nämnda undantag till åsatt saluvärde, å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1928,

dels ock att utskiftet må försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med förbehåll om rätt för Joh. Aug. Andersson att avgiftsfritt under sin återstående livstid kvarbo i husen vid Stavstugan,

med förbehåll beträffande vardera försäljningslotten om rätt för Tuna—Lunda elektriska distributionsförening u. p. a. att hava elektriska ledningar framdragna enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts resolution den 27 maj 1921 samt med rätt för köpare till tillträdesfoder, på sätt uppskattningsmännen föreslagit.

3:o.

[3.]
Gripsholm
nr 1 i Söder-
manlands län.

Kungsladugården Gripsholm nr 1 om 9 mantal inom Mariefreds stad och Kärnbo socken jämte underlydande i Kärnbo, Taxinge och Åkers socknar av Södermanlands län är med vissa undantag utarrenderad till den 14 mars 1928 mot en årlig avgäld av 4,300 kronor.

Under 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver med tillhörande handlingar, däribland två av distriktslantmätaren Oscar Thorén 1925 upprättade kartor, den ena över vissa delar av egendomen och den andra utvisande indelning i tomtplatser av ett till försäljning föreslaget område av egendomen, med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen är belägen invid Mariefreds stad. Den å förstberörda karta redovisade delen av egendomen har en areal av 313.218 hektar, därav 6.740 hektar tomter och trädgårdar, 175.595 hektar åker, 12.463 hektar äng, 101.737 hektar avrösningsjord och 16.683 hektar impediment. Å kartan hava upptagits de delar av kungsladugården, vilka äro avsedda att genom domänstyrelsens försorg ånyo utarrenderas från den 14 mars 1928 eller därvid uteslutas från nuvarande arrendes omfattning för att särskilt disponeras eller försälas. Förut försälda eller till kronopark avsatta delar av hemmanet hava icke redovisats. Icke heller har vid den hållna lantmäteriförrättningen påkallats undersökning beträffande de delar av kungsladugården, vilka till äventyrs, ehuru tillhörande dess 9 mantal, för det närvarande förvaltas av riksmarskalksämvet gemensamt med Gripsholm nr 2 (kungligt slott och trädgård) m. fl. fastigheter.

Uppskattningsmännen hava föreslagit upplåtelse jämlikt 1913 års grunder för upplåtelse av egnahemslägenheter från kronoegendomar av följande i egendomens utkant belägna mindre områden, vilka förmodas bliva begärliga som byggnadstomter, nämligen

Beteckning å special- kartan	Beteckning å egen- domskartan	Areal hektar	S a l u v v ä r d e k r o n o r	
			S u m m a	därav för av- rösningsjord och skog
1	—	0,5743	500	—
2 + 3	—	0,5063	450	—
4	—	0,6366	600	—
—	372—375	1,106	500	175
—	376, 377, 379—382b + B 1824 (91)	4,204	1,500	1,000

Det med B 1824 betecknade området, som har en areal av 2,060 hektar, är beläget inom Mariefreds stads område.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens yttrande och förslag.

Jägmästaren har funnit de för skogsmarken angivna värdena väl höga

för att avse endast den mycket stenbundna och till byggnadstomter mindre lämpliga marken. Den inom Mariefreds stad belägna delen av lägenheten om 4.204 hektar vore därjämte bergbunden och kuperad och till byggnadsplatser alldeles otjänlig. Värdet å avrösningsjord och växande skog har av jägmästaren beräknats till för lägenheten om 1.106 hektar 390 kronor 61 öre, därav för skogen 352 kronor 21 öre, och för lägenheten om 4.204 hektar 870 kronor 12 öre, därav för skogen 681 kronor 92 öre.

Överjägmästaren har icke haft något att erinra mot de av jägmästaren beräknade ståndskogsvärdena, vilka borde tilläggas uppskattningsmännens saluvärden för sistnämnda lotter.

På givna anledning har *domänintendenten* inkommit med yttrande i ärendet; och har domänintendenten därvid föreslagit, att värdet av avrösningsjord och skog för området om 1.106 hektar måtte upptagas till 375 kronor och att saluvärdet för området i sin helhet förty måtte fastställas till 700 kronor.

Domänstyrelsen, som underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning, har därvid förordat försäljning från egendomen av ifrågavarande fem områden. Områdenas saluvärden borde skäligen upptagas till respektive 500, 450, 600, 700 och 1,500 kronor.

För egen del finner jag ej anledning till annan erinran mot domänstyrelsens förslag än att ovan angivna områden om respektive 1.106 hektar och 4.204 hektar med hänsyn till områdenas i förhållande till det med dem avsedda ändamålet betydliga storlek torde böra försäljas till den högstbjudande på offentlig auktion under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

ej mindre att ovan omförmälda områden om respektive 0.5743, 0.5063 och 0.6366 hektar må vart för sig från kungsladugården Gripsholm nr 1 om 9 mantal inom Mariefreds stad och Kärnbo socken jämte underlydande i Kärnbo, Taxinge och Åkers socknar av Södermanlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

än även att ovan angivna områden om 1.106 respektive 4.204 hektar må från samma kronoegendom å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt den 14 mars 1928.

4:o.

[4.] Kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Follinge nr 2 med Fallsbergs fräse utjord i Follinge nr 2 i Östergötlands län. Allhelgona socken av Östergötlands län är utarrenderad till den 14 mars 1928 mot en årlig avgäld av 1,600 kronor.

Under 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver med tillhörande handlingar, däribland en av extra lantmätaren John Grenholm 1917 kompletterad karta över egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 2.5 kilometer från Skänninge stad och järnvägsstation, har en areal av 42.0905 hektar, därav 40.2650 hektar tomt och åker, 0.4240 hektar äng och 1.4015 hektar impediment. Över egendomen är framdragen Väderstad—Bränninge järnväg.

Jämlikt Kungl. Maj:ts resolution den 7 september 1923 har Svartådalens elektriska kraft- och distributionsförening medgivits tillstånd att under vissa villkor hava elektriska ledningar framdragna över egendomen. I enlighet med bemyndigande av Kungl. Maj:t den 17 april 1925 har domänstyrelsen till Allhelgona kommun försålt kronans andel för egendomen i ett till Follinge by hörande gemensamt grustag.

Med anledning av ansökning av arrendatorns å egendomen son, jordbruksarbetaren Nils J. E. Axelsson, hava uppskattningsmännen föreslagit försäljning till honom av ett å kartan med litt. B utmärkt, vid landsväg beläget tomtområde om 15 ar. Upplåtelsen komme på intet sätt att skada stamfastigheten. Tomtens saluvärde har uppskattats till 300 kronor. Vid upplåtelse av tomten, som vore obebyggd, enligt bestämmelserna i kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 271) hade sökanden ej författningsenligt rätt till hembud vid tomtens försäljning. Sådan rätt för sökanden har emellertid av uppskattningsmännen förordats, därvid framhållits, att sökanden i övrigt ägde för hembud erforderliga kvalifikationer samt dylik rätt medgivits vid försäljning av obebyggda lägenheter från kronoegendomen Sund i Fivelstads socken (se riksdagens skrivelse nr 70 år 1924).

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra i anledning av förslaget.

Domänstyrelsen, som underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning, har jämväl biträtt föreliggande försäljningsförslag. Styrelsen har därvid förmått sig icke hava någon invändning mot att sökanden tillförsäkras hembuds rätt vid upplåtelsen. För den händelse förberörda elektriska ledningar skulle beröra tomten, som är belägen ej långt från gårdens byggnader, torde förbehåll om ledningarnas kvarstående böra göras.

Departements- Med tillstyrkande av domänstyrelsens förevarande förslag får jag hem-
chefen. ställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ifrågavarande område om 15 ar må från krono-
egendomen $\frac{1}{2}$ mantal Follinge nr 2 med Fallsbergs
fräse utjord i Allhelgona socken av Östergötlands län
försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egna-

hemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för Nils J. E. Axelsson och med förbehåll om rätt för Svartådalens elektriska kraft- och distributionsförening att hava i ärendet omförmälda elektriska ledningar framdragna över området.

5:o.

Kronoegendomen 1 mantal Ånestad nr 1 eller Ånestadlund i Kärna socken av Östergötlands län är utarrenderad till den 14 mars 1928 mot en årlig avgäld av 1,850 kronor.

[5.]
Ånestad nr 1
eller Ånestad-
lund i Öster-
götlands län.

Under 1925 har å egendomen hållits uppskattningsförrättning. Av instrumentet häröver med tillhörande handlingar, däribland en av e. lantmätaren John Grenholm 1917 kompletterad karta över egendomen med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 9 kilometer från Linköping och 3 kilometer från Bankebergs järnvägsstation, har en areal av 79.611 hektar, därav 41.778 hektar tomt och åker, 3.088 hektar äng, 33.515 hektar skogsmark och 1.230 hektar impediment.

A egendomen finnas tre med innehavarna tillhöriga stuga och uthus bebyggda lägenheter. I anledning av inkomna ansökningar hava uppskattningsmännen föreslagit försäljning av lägenheterna med här nedan angivna områden och saluvärden. Områdena hava å kartan med rött avgränsats från egendomen i övrigt.

Benämning	Ägofigurer å kartan	Areal hektar	Saluvärde kronor	Innehavare
Steninge nr 1 ...	av 27, 32	0.2163	200	Amalia Löfgren
Steninge nr 2 ...	av 27, av 30, 31	0.2298	225	Axel Andersson
Fridhem	av 14, av 15, av 18, av 19, 20—26, av 27	0.5212	480	Otto Henell

Lägenheten Fridhem borde tillförsäkras utfartsväg över egendomens mark.

Länsstyrelsen och överjägmästaren hava ej haft något att erinra i anledning av försäljningsförslaget.

I skrivelse den 29 januari 1926 har jämväl domänstyrelsen förordat förslaget.

Jag biträder uppskattningsmännens förslag och hemställer, att Kungl. Departementschefen, Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ovanberörda tre lägenheter må var för sig med angivna områden från kronoegendomen 1 mantal Ånestad nr 1 eller Ånestadlund i Kärna socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med rätt för lägenheten Fridhem till fri utfartsväg över kronoegendomens mark.

6:o.

[6.]
Lägenheten
Strand å Om-
bergs krono-
park i Öster-
götlands län.

Jämlikt brev den 17 december 1909 bemyndigade Kungl. Maj:t domänstyrelsen att med fröken Ellen Key träffa avtal om upplåtelse under 30 år av ett område om 0.52 hektar av Ombergs kronopark, beläget i kronoparkens sydligaste del och begränsat i norr och öster av kronoparken, i söder av kronoegendomen Alvastra och i väster av sjön Vättern.

Med anledning av nämnda bemyndigande upplät domänstyrelsen den 3 februari 1910 ifrågavarande område på arrende till fröken Key för tiden intill den 1 januari 1940 mot en årlig arrendeavgäld av 60 kronor.

Efter därom gjord framställning medgav domänstyrelsen den 10 mars 1910, att samtliga å området befintliga träd finge inlösas av fröken Key.

Den 10 september 1914 medgav domänstyrelsen överlåtelse av gällande arrendekontrakt på stiftelsen Strands vilohem för kroppsarbetande kvinnor.

I en till Kungl. Maj:t ingiven ansökning av den 23 oktober 1925 har nämnda stiftelse anhållit att få med äganderätt förvärva meromnämnda område.

Till följd av remiss har domänstyrelsen den 2 februari 1926 avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat infortrade yttranden av vederbörande skogsstatstjänstemän samt domänintendenten och länsstyrelsen i länet.

Jägmästaren har meddelat, att tomtvärdet för lägenheter i orten med liknande belägenhet i förhållande till kommunikationer och avsättningsorter kunde beräknas till 30 öre per kvadratmeter, i enlighet varmed värdet av ifrågavarande lägenhet skulle utgöra 1,560 kronor. Med hänsyn till tomtens vackra belägenhet ansåge jägmästaren emellertid värdet därav vara högre och beräknade, att tomten, därest den vore tillgänglig i öppna handeln, borde betinga minst det dubbla nyssnämnda värdet.

Domänintendenten tillstyrker områdets avskiljande från kronoparken och upplåtelse till sökanden med äganderätt mot en köpeskilling, som, ej understigande 1,560 kronor, skulle bestämmas efter ty i gällande lag om expropriation vore föreskrivet.

Domänstyrelsen har från sökanden införskaffat en av vederbörande lantmätare upprättad karta över området, varav framgår, att arealen utgör 0.4935 hektar.

För egen del har domänstyrelsen uttalat, att området utan olägenhet kunde avskiljas från Ombergs kronopark för det nu avsedda ändamålet. Med hänsyn till ifrågavarande stiftelses syfte anser sig styrelsen icke böra föreslå högre pris än 50 öre per kvadratmeter, motsvarande i nedåt avrundat tal 2,400 kronor för området i sin helhet.

Departements-
chefen.

Jag förordar bifall till ansökningen. Köpeskillingen torde kunna ned-sättas till 2,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det å en av distriktslantmätaren Ernst G. Petrelius år 1926 upprättad karta angivna området av Ombergs kronopark, kallat lägenheten Strand, må försäljas till Stiftelsen Strands vilohem för kroppsarbetande kvinnor mot en köpeskilling av tvåtusen kronor och under villkor i övrigt,

att lägenheten må med äganderätt tillträdas den 1 januari 1927,

att det mellan kronan och Stiftelsen till den 1 januari 1940 gällande arrendekontraktet skall upphöra vid köpets avslutande, med skyldighet för Stiftelsen att erlægga för tiden intill tillträdesdagen belöpande arrendeavgäld,

att köpeskillingen erlägges kontant vid tillträdet,

att köpeskillingen inbetalas till länsstyrelsen i länet, som utfärdar köpebrev å lägenheten,

att köparen ensam vidkännes alla med lägenhetens avskiljande och lagfart å fånget förenade utgifter, samt

att köparen uppsätter och för framtiden underhåller lämpligt stängsel i lägenhetens gränser mot kronans mark.

7:o.

Kronoegendomen $\frac{7}{8}$ mantal Boarp nr 4 i Össjö socken av Kristianstads län har under arrendetiden 1905—1925 varit för statsverkets räkning utarrenderad mot en årlig avgäld av 1,250 kronor. Egendomen är för närvarande upplåten på arrende till den 14 mars 1927 mot en avgäld av 1,500 kronor för år.

Under 1923 har å egendomen hållits förrättning för uppgörande av plan för förnyad utarrendering av egendomen. Av instrumentet över förrättningen ävensom övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland en av t. f. distriktslantmätaren Einar Törnegrén 1923 kompletterad karta över alla ägora till kronoegendomen med tillhörande beskrivning, inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 2 kilometer från Össjö station å Klippan—Ängelholms järnväg, är fördelad i fyra skiften, hemskitet med en areal av 45.1240 hektar, därav 37.3800 hektar åker, 1.6630 hektar ängs- och odlingsmark, 4.6280 hektar skogsmark och 1.4530 hektar impediment, utmarksskitet med en areal av 34.0460 hektar, därav 5.9030 hektar åker, 2.1750 hektar ängs- och odlingsmark, 25.4210 hektar skogsmark och 0.5470 hektar impediment, skogsskitet med en areal av 36.0400 hektar, därav 5.8910 hektar åker, 1.2670 hektar odlingsmark, 28.1280 hektar skogsmark och 0.7540 hektar impediment, samt mosskiftet med en areal av 3.8900 hektar odlingsmark. Egendomens sammanlagda areal utgör 119.10 hektar.

Å egendomens utmarksskifte finnes ett torp, sedan mer än 5 år brukat av Per Andersson. Å torpet varande boningshus tillhör kronan. Övriga byggnader å torpet tillhöra brukaren.

Å skogsskiftet finnes en lägenhet, brukad av Alfred Johansson, som är ägare till de å lägenheten varande husen.

[7.]
Boarp nr 4 i
Kristianstads
län.

Därjämte brukas under egendomen en på ett avstånd av 2 kilometer från densamma belägen kyrkojord om 0.0987 hektar. Kyrkojorden, för vilken landgille erlægges till Starby kyrka, innehaves av Janne Andersson, som äger därå befintligt boningshus.

Per Andersson och Alfred Johansson hava hos uppskattningsmännen gjort framställning att få till egna hem förvärva de av dem brukade områden.

Uppskattningsmännen hava föreslagit egendomens styckning i tre lotter i enlighet med ett av distriktslantmätaren G. Warkander uppgjort och 1924 å kartan över egendomen inlagt styckningsförslag.

De med litt. B och C i styckningsförslaget betecknade lotterna, motsvarande de områden, som för närvarande brukas av Per Andersson och Alfred Johansson, hava uppskattningsmännen föreslagit skola till dem hembjudas. Den med litt. A betecknade lotten, utlagd i fyra skiften, skulle i kronans ägo bibehållas för att vidare utarrenderas.

Försäljningslotternas arealer och saluvärden framgå av följande tabell:

Litt. å kartan	Innehavare	Åker	Äng	Skogs- mark	Summa hektar	Mark- värde	Skogs- värde	Byggnads- värde	Summa, i avrundat tal, kronor
B	Per Andersson ...	5.8850	1.6200	13.4180	20.9230	3,186: 90	1,299: —	2,000: —	6,500: —
C	Alfred Johansson	4.2550	2.6600	7.5970	14.5120	1,916: 85	372: 10	—	2,300: —

Länsstyrelsen har biträtt uppskattningsmännens dispositionsförslag.

Överjägmästaren har icke heller haft något att däremot i sak erinra. De av uppskattningsmännen angivna skogsvärdena hava dock av överjägmästaren ansetts för låga samt av honom föreslagits böra höjas å lotten litt. B till 1,438 kronor 69 öre och å lotten litt. C till 477 kronor 3 öre, varigenom totalvärdena å lotterna skulle i runt tal bliva respektive 6,625 och 2,400 kronor.

Domänintendenten, som av domänstyrelsen anmodats att inkomma med yttrande, huruvida den till egendomen brukade kyrkojorden lämpligen borde lösas, har med instämmande av länsstyrelsen föreslagit åtgärders vidtagande för områdets förvärvande för kronans räkning.

I skrivelse den 23 januari 1926 har domänstyrelsen anført, bland annat, följande.

Styrelsen, som ansåge frågan om kyrkojordens förvärv icke böra upptagas i detta sammanhang, hade funnit sig kunna, om än med tvekan, biträda uppskattningsmännens försäljningsförslag. Förslaget innebure försäljning av förhållandevis betydande delar av egendomen tillhörande skogs- och utmarksskiften, medan återstoden av dessa skiften skulle i statsverkets ägo bibehållas.

Enligt styrelsens uppfattning hade det tvivelsutan varit för statsverket fördelaktigare, om dessa jämförelsevis små och från huvudgården avlägsna skiften, vilka icke heller, enligt vad skogsstatstjänstemännen meddelat, lämpade sig att ställas under skogsstatens omedelbara förvaltning, kunnat i sin helhet försäljas och köpeskillingarna tillgodoföras de medel, som avsåges till förvärv av skogbärande mark. Styrelsen hade ock genom vederbörande uppskattningsmän låtit värdera berörda skiften i de delar, som av uppskattningsmännen icke föreslagits till försäljning.

Då emellertid uppskattningsmännen i det vid sistberörda värdering förda

instrumentet uttalat som sin bestämda mening, att berörda lotter borde, så länge huvudgården kvarstode i kronans ägo, bibehållas, så att egendomens behov av bränsle och reparationsvirke därifrån kunde tillgodoses, hade styrelsen låtit frågan om försäljning av utmarks- och skogsskiftena i deras helhet förfalla.

Vid försäljning av lotten litt. C torde blivande köpare i köpehandlingen böra tillförbindas att tillsvidare och intill dess en i styckningsförslaget under beteckning litt. d såsom gemensam föreslagen väg hunnit anläggas, för trafik upplåta den å lotten varande väg, som å kartan betecknats med ägofiguren nr 223.

Lantmäteristyrelsen har i skrivelse till domänstyrelsen den 17 oktober 1924 meddelat, att sådant förhållande, som enligt 2 § 2 mom. i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring utgjorde hinder för ägostyckning, icke föreläge.

Jag biträder uppskattningsmännens förslag, dock att lotternas saluvärden torde bestämmas i enlighet med överjägmästarens förslag, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föresla riksdagen medgiva, *Departements-
chefen.*

att, sedan kronoegendomen $\frac{7}{8}$ mantal Boarp nr 4 i Össjö socken av Kristianstads län blivit i huvudsaklig överensstämmelse med ovannämnda styckningsförslag uppdelad i tre lotter, de med litt. B och C betecknade må var för sig med omförmälda områden och till ovan angivna förhöjda saluvärden försäljas i enlighet med gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med skyldighet för köpare av lotten litt. C att tillsvidare, intill dess den i styckningsförslaget omförmälda under litt. d betecknade gemensamma vägen hunnit anläggas, för trafik upplåta den över lotten ledande, såsom ägofigur nr 222 å kartan upptagna vägen.

8:o.

Kronoegendomarna 1 mantal Kyrkeby nr 3 Sörgård och 1 mantal Ballabo nr 1 Norgård i Västerlanda socken av Göteborgs och Bohus län äro var för sig utarrenderade till den 14 mars 1926 mot en årlig avgäld av respektive 700 och 1,050 kronor.

Under 1923 hava uppskattningsförrättningar ägt rum å egendomarna. Av instrumenten över berörda förrättningar ävensom övriga ärendena tillhörande handlingar, däribland tre kartor jämte beskrivningar, upprättade två 1922 av distriktslantmätaren Eskil Janson, den ena över kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård i dess helhet, den andra över inägoområdet till kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård, samt en 1884 av Oskar Gyberg och Alb. J. Molin över sistberörda kronoegendoms utmark, inhämtas bland annat följande.

[8.]
Kyrkeby nr 3
Sörgård och
Ballabo nr 1
Norgård i
Göteborgs och
Bohus län.

Egendomarna, vilka med sina utmarksskiften delvis stöta intill varandra, äro belägna 0.7 mil från Lilla Edets municipalsamhälle och 5 mil från Göteborg, vilken stad är egendomarnas egentliga avsättningsort.

Kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård är förlagd i sex skiften, därav två inägoskiften, det västra och det östra, och fyra skogsskiften, västra, östra, mellersta och den s. k. Tvisteparken.

Kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård omfattar fyra skiften, hemskiftet, eller östra inägoskiftet, inägoskiftet Säverna och skogsskiftena Timmeråsskiftet och Arboskogen. Arboskogen utgöres uteslutande av skogsmark; Timmeråsskiftet omfattar jämväl inägor. Hemsiftet är beläget invid Göta älv och i öster begränsat av denna. Dess norra del, som utgöres av en smal åkerremsa, ligger inkilat emellan älven och Ballabo bys ägor.

Egendomarnas areal i hektar utgöres av:

	Tomt och åker	Äng	Avrösningsjord	Impediment	Summa
Kyrkeby nr 3 Sörgård	23.0780	8.9970	102.0770	6.0270	140.1790
Ballabo nr 1 Norgård.....	36.9300	2.4800	93.5630	0.1840	133.1570

Å kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård finnas fyra, å den över egendomen upprättade kartan med röda gränslinjer utmärkta lägenheter.

Å östra inägoskiftet.

1) Folkets hus, å kartan betecknad med litt. a, innehaves av byggnadsföreningen Folkets hus Västerlanda u. p. a., som äger en å lägenheten uppförd byggnad.

2) Säverna, å kartan betecknad med litt. c, obebyggd, brukad av Alexander Johansson.

Å östra skogsskiftet.

3) Östra Grinden, å kartan betecknad med litt. b, brukas av Oskar Andersson, ägare till ett å lägenheten uppfört boningshus, och

4) Västra Grinden, betecknad med litt. d, obebyggd, brukad av Algot Olsson. Olsson är ägare av ett omedelbart intill lägenheten, å annan fastighet liggande hus.

Dessutom finnes ett å en gårdens byggnader närbelägen tomt uppfört boningshus, tillhörande en förutvarande arrendator av kronoegendomen A. Dahlqvist och bebott av denne.

Samtliga lägenhetshavare hava hos uppskattningsmännen skriftligen anmält sig vilja friköpa sina markinnehav. Framställningarna hava åtföljts av specialkartor, utvisande gränserna för de önskade områdena, och framgår av kartorna, att innehavarna av lägenheterna litt. b och d åtnöja sig med nuvarande områden men innehavarna av lägenheterna litt. a och c önska erhålla utvidgning av sina lägenheter. Arrendator Dahlqvist har hos uppskattningsmännen gjort framställning att få förvärva antingen ett område om 2 hektar i nordvästra hörnet av västra inägoskiftet och med gränser, som framgå av ansökningen åtföljande karta, eller ock det å östra inägoskiftet öster om landsvägen befintliga området (Säverna) om cirka 3.5 hektar med ett väster därom gränsande skogsområde.

Å kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård finnas följande lägenheter å hemskiftet:

1) Haneklon, å den över kronoegendomens inägoområde upprättade kartan betecknad med litt. a och brukat av Erik Martinsson,

- 2) Berget, betecknad med litt. b och brukad av R. J. Kärln,
- 3) Granås, betecknad med litt. c och brukad av A. C. Andrén, och
- 4) Kosen, betecknad med litt. d och brukad av Gustaf Andersson.

Lägenheterna Haneklon, Berget och Granås äro bebyggda med respektive innehavare tillhöriga hus. Lägenheten Kosen är obebyggd, men äger dess brukare omedelbart intill lägenhetens gräns å annan fastighet belägna byggnader.

Dessutom finnas å Timmeråsskiftet

5) ett boningshus, tillhörigt Västerlanda kommun, använt till fattiggård och beläget å ett av samma kommun arrenderat område, å kartan betecknat som tomt nr 1,

6) en till handelsbutik använd och handlanden Carl Sävström tillhörig byggnad, å ett av honom arrenderat område, betecknat som tomt nr 2, och

7) ett boningshus, tillhörigt arbetaren Ture Carlsson, beläget å den av honom arrenderade tomten nr 3 å kartan.

Samtliga nu nämnda lägenhets- och tomtinnehavare hava till uppskattningsmännen ingivit skriftliga, av specialkartor åtföljda ansökningar att få inköpa sina områden med gränser, som å nämnda kartor närmare angivits. De åskade områdena hava inlagts och utmärkts med röda gränser å den över kronoegendomens inägor upprättade kartan.

Därjämte har arbetaren Hjalmar Kyrklund anhållit att få förvärva inägoskiftet Säverna.

Med avstyrkande av dels Kyrklunds ansökan om förvärv av inägoskiftet Säverna å kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård och dels den av Dahlqvist gjorda framställningen i vad densamma avsåge förvärvandet av visst område å västra inägoskiftet av kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård hava uppskattningsmännen föreslagit, att nedan angivna områden skulle från respektive kronoegendomar försäljas till egna hem:

1) Från *Kyrkeby nr 3 Sörgård*:

N a m n	Litt.	Innehavare	Areal hektar	Saluvärde kronor
Folkets hus (å östra inägoskiftet).	p-q-r-s-t-p	Byggnadsföreningen Folkets hus Västerlanda u. p. a.	1.9850	600
Östra Grinden (å östra skogsskiftet).	b	Oskar Andersson.	0.2955	200
Säverna (å östra inägoskiftet).	u-v-x-y-u	Alexander Johansson.	3.4400	2.200
Västra Grinden (å östra skogsskiftet).	d	Algot Olsson.	0.6340	450

Den till försäljning föreslagna, under beteckning Folkets hus angivna lägenheten utgöres av det av byggnadsföreningen med samma namn innehavda området med tillägg av ett norr därom och väster om landsvägen befintligt område. Området är å karta utmärkt med blå gränslinje. Den till försäljning avsedda lägenheten Säverna är jämväl å kartan utmärkt med blå gränslinje.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att hembuds rätt skulle medgivas förutom innehavaren av ovan omförmälda lägenhet Folkets hus samt innehavaren av lägenheten litt. b, vilka vore ägare till de å lägenheterna uppförda byggnaderna, innehavaren av den obebyggda lägenheten litt. d, som innehaft lägenheten i 14 år, nyodlat, täckdikat och i övrigt nedlagt mycket

arbete på jorden samt uppfört boningshus, vilket dock enligt uppgift honom ovetande kommit att ligga på grannhemmanets mark.

Beträffande lägenheten Säverna, som också vore obebyggd, hava uppskattningsmännen förordat försäljning i författningsenlig ordning, därvid dock uppskattningsmännen, därest hembuds rätt kunde tillerkännas Dahlqvist, såsom ovan nämnts ägare till ett å annan del av hemmanet liggande boningshus, förklarar sig vilja tillstyrka sådan.

b) Från *Ballabo nr 1 Norgård*:

N a m n	Litt.	Innehavare	Areal hektar	Saluvärde kr nor	därav skogs- värde
Haneklon.		Erik Martinsson.	0.2770	465	—
Berget.	b	R. J. Kårlin.	0.9475	1,130	170
Granås.	c	A. C. André.	2.2000	2,075	275
Kosen.	d	Gustaf Andersson.	0.1210	220	—
Tomtområdet nr 1.		Västerlanda kommun.	1.2680	760	—
» » 2.		Carl Sävström.	0.1590	125	—
» » 3.		Ture Carlsson.	1.0750	750	—

Den av uppskattningsmännen till försäljning förordade lägenheten Haneklon har å kartan utmärkts med blå gränslinje och betecknats med bokstäverna a-b-c-d-e-a. Det likaledes till försäljning föreslagna tomtområdet nr 3 har å kartan jämväl utmärkts med blå gränslinje och betecknats med bokstäverna k-l-m-n-o-k.

Uppskattningsmännen hava hemställt, att samtliga lägenheter och tomtområden måtte hembjudas nuvarande innehavare.

Därjämte hava uppskattningsmännen — under framhållande av att grundad anledning föreläge att antaga, att norra delen av egendomens hemskifte eller det område, som låge inkilat emellan älven och Ballabo bys ägor på grund av sin närhet dels till industrisamhällena Lilla Edet och Fuxerna dels till de betydande industriföretagen sulfittaktiebolaget Götas fabriker och Haneströms tegelbruk, vilka senare lågo mitt emot på andra sidan älven, skulle i en nära framtid bliva begärliga för byggnadsändamål — föreslagit, att i blivande kontrakt rörande kronoegendomen bestämmelser skulle inrymmas om rätt för kronan att mot nedsättning i arrendeavgälden från egendomen under arrendeperioden särskilja och avyttra mark.

Jägmästaren, som icke haft tillfälle närvara vid uppskattningsförrättningarna, har i sitt till instrumentet över uppskattningen å kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård fogade yttrande föreslagit, att den å Timmeråsskiftet av berörda egendom liggande, till försäljning åt Västerlanda kommun avsedda tomten nr 1 skulle utökas med övriga delen av samma skifte med undantag av de därå liggande jämväl till försäljning avsedda tomterna nr 2 och 3, varefter hela detta område jämte den del av östra inägoskiftet å kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård, som låge söder om det av Folkets hus disponerade området och väster om den över skiftet ledande landsvägen, skulle salubjudas kommunen.

Den härigenom bildade försäljningslotten, å en av distriktslantmätaren

Algot Rasmussen 1925 sammanställd karta över egendomarna Kyrkeby nr 3 Sörgård och Ballabo nr 1 Norgård särskilt utmärkt, skulle komma att omfatta en areal av 14.3100 hektar, därav från kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård 1.3500 hektar och från kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård 12.9600 hektar.

Lotten har av jägmästaren saluvärderats till 3,500 kronor, därav 500 kronor utgöra beräknat försäljningsvärde å den i lotten ingående del, som tillhör kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra mot det försäljningsförslag, som av uppskattningsmännen framlagts.

Överjägmästaren har likaledes biträtt de av uppskattningsmännen gjorda förslagen till upplåtelser från de båda kronoegendomarna. Han har därvid uttalat, att han för sin del icke funne anledning föreligga till forcering av en försäljning av det kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård tillhörande Timmeråsskiftet på sätt, jägmästaren förordat.

I skrivelse den 5 december 1925 har domänstyrelsen anfört, bland annat, följande.

Vad först anginge uppskattningsmännens förslag att i blivande arrendekontrakt om kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård låta i akt och mening att därigenom under arrendetiden möjliggöra tomtupplåtelser inrycka stadganden om rätt för kronan att, när så under nämnda tid erfordrades, från egendomen särskilja och avyttra tomter, kunde detta förslag såsom stående i strid med gällande arrendelags föreskrift icke till någon styrelsens åtgärd föranleda.

Styrelsen skulle emellertid för att möta eventuell efterfrågan på tomtmark genom särskilt kontrakt och under kortare tid utarrendera den del av egendomens hemskifte, som för tomtupplåtelser närmast kunde komma i fråga, eller den mellan Göta älv och Ballabo bys ågor liggande åkerremsan.

Beträffande vidare det av jägmästaren framlagda förslaget om salubjudande till Västerlanda kommun i en lott av huvudsakliga delen av Timmeråsskiftet å kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård och en mindre del av östra inägoskiftet å kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård skulle detta kunna anses på ett lämpligt sätt komplettera uppskattningsmännens dispositionsförslag beträffande kronoegendomarna.

Styrelsen hade ock, då ingen annan uppgift om områdets saluvärde förelagat än jägmästarens mera summariska värdesättning, låtit genom vederbörande uppskattningsmän verkställa värdering av området i fråga.

Av instrumentet över berörda uppskattning ävensom av den instrumentet åtföljande värderingsspecifikationen inhämtades, att uppskattningsmännen i likhet med jägmästaren kommit till ett värde å området av 3,500 kronor.

På förfrågan av styrelsen, huruvida Västerlanda kommun vore hågad att till nämnda saluvärde förvärva området, hade emellertid svar från kommunen ingått, att kommunen endast under förutsättning att köpeskillingen nedsattes till 2,500 kronor vore betänkt att förvärva området, och hade vid sådant förhållande styrelsen ansett sig böra låta frågan om försäljning av detta utökade område böra förfalla.

Styrelsen biträdde däremot uppskattningsmännens förslag om avyttrande

till kommunen till åsatt saluvärde av tomtområdet nr 1 å Timmeråsskiftet. Köpeskillingen torde emellertid av kommunen böra kontant erläggas.

Övriga av uppskattningsmännen föreslagna upplåtelser från kronoegendomarna i fråga hade styrelsen jämväl funnit sig kunna biträda.

Enligt uppskattningsmännens förslag skulle samtliga dessa upplåtelser ske i enlighet med grunderna för upplåtande av egnahem och med rätt för angivna personer till hembud.

Styrelsen hade emellertid funnit den av uppskattningsmännen föreslagna upplåtelseformen mindre lämplig i fråga om försäljningarna från kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård till byggnadsföreningen Folkets hus och från kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård till handlanden Carl Sävström, vilka visserligen vore innehavare av byggnader å de till försäljning ifrågasatta områdena men likväl icke kunde hänföras till den kategori av köpare, som egnahemsförordningen avsåge. Dessa båda köpare hade styrelsen därför ansett böra i likhet med Västerlanda kommun erlægga sina köpeskillingar kontant.

Mot uppskattningsmännens förslag om hembuds rätt för innehavaren av lägenheten litt. d eller Västra Grinden å kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård och innehavaren av litt. d eller Kosen under kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård hade styrelsen intet att erinra.

Styrelsen biträdde därjämte uppskattningsmännens förslag att hembuds rätt skulle tillerkännas arrendator Dahlqvist å försäljningslotten Säverna å kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård.

Domänstyrelsen har vidare meddelat, att styrelsen föranstaltat om skötsel och vård av kronoegendomarna i fråga till den 14 mars 1927.

*Departements-
chefen.*

Jag biträder uppskattningsmännens förslag med de mindre jämkningar, som föreslagits av domänstyrelsen. Med hänsyn därtill, att i fråga om lägenheten Säverna anmält sig åtminstone tvenne köpare, av vilka den ene icke lär kunna åberopa någon omständighet, som talar för att han framför den andra bör erhålla företräde, synes mig hembuds rätt till nämnda lägenhet icke böra medgivas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från kronoegendomarna 1 mantal Kyrkeby nr 3 Sörgård och 1 mantal Ballabo nr 1 Norgård i Västerlanda socken av Göteborgs och Bohus län må avskiljas och med tillträdes rätt den 14 mars 1927 försäljas

A) mot kontant erlagd köpeskillning:

från kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård

1) ett å den över egendomen, av distriktslantmätaren Eskil Janson 1922 upprättade kartan med blå gränslinje utmärkt och med bokstäverna p-q-r-s-t-p betecknat område om 1.9850 hektar till byggnadsföreningen Folkets hus Västerlanda u. p. a,

från kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård

2) ett å den över egendomens inägor av distriktslantmätaren Eskil Janson 1922 upprättade kartan med

röda gränslinjer utmärkt och med nr 1 betecknat tomtområde om 1.2680 hektar till Västerlanda kommun,

3) ett å samma karta likaledes med röda gränslinjer utmärkt och med nr 2 betecknat tomtområde om 0.1590 hektar till handlanden Carl Sävström,

B) enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från kronoegendomar:

från kronoegendomen Kyrkeby nr 3 Sörgård

1) ett å förenämnda karta över kronoegendomen med röda gränslinjer utmärkt och med litt. b betecknat, Östra Grinden benämnt område om 0.2955 hektar,

2) ett å samma karta med blå gränslinje utmärkt, med bokstäverna u-v-x-y-u betecknat, Säverna benämnt område om 3.4400 hektar,

3) ett å samma karta med röd gränslinje utmärkt och med litt. d betecknat, Västra Grinden benämnt område om 0.6340 hektar,

från kronoegendomen Ballabo nr 1 Norgård

4) ett å förenämnda karta över egendomens inägor med blå gränslinje utmärkt och med bokstäverna a-b-c-d-e-a betecknat, Haneklon benämnt område om 0.2770 hektar,

5) ett å samma karta med röd gränslinje utmärkt och med litt. b betecknat, Berget benämnt område om 0.9475 hektar,

6) ett å samma karta jämväl med röd gränslinje utmärkt och med litt. c betecknat, Granås benämnt område om 2.2000 hektar,

7) ett å samma karta med röd gränslinje utmärkt och med litt. d betecknat, Kosen benämnt område om 0.1210 hektar, samt

8) ett å samma karta med blå gränslinje utmärkt och med bokstäverna k-l-m-n-o-k betecknat område om 1.0750 hektar,

med hembuds rätt till den under B 3) angivna lägenheten för Algot Olsson och till den under B 7) angivna för Gustaf Andersson;

skolande såsom villkor för köp i fråga om de områden, som skola försäljas mot kontant likvid, gälla, att köpeskilling skall vid tillträdet erläggas till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, samt

att respektive köpare ensamma vidkännas de med områdenas avskiljande och lagfart å fången förenade kostnader.

9:o.

[9.]
Flo nr 6
Garpegården
i Skaraborgs
län.

Kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Flo nr 6 Garpegården i Flo socken av Skaraborgs län är belägen 3 kilometer från Salsta järnvägsstation, 8 kilometer från Grästorps köping och 18 kilometer från Vänersborg. Egendomens ägor äro förlagda i tre skiften: hemskiftet, det omkring 1.5 kilometer därifrån belägna madskiftet och det obetydliga mosskiftet på sätt närmare framgår av en av extra lantmätaren E. O. Janson 1914 över egendomen upprättad karta med tillhörande beskrivning.

Beträffande egendomens disposition vid dess arrendeledighet den 14 mars 1917 föreslog Kungl. Maj:t, på framställning av domänstyrelsen, i proposition nr 65 1916 års riksdag medgiva försäljning av madskiftet fördelat i sex lägenhetsområden; riksdagen biföll emellertid propositionen endast i avseende å en av dessa lägenheter, den med litt. F betecknade, och uttalade i fråga om de övriga, att de med hänsyn till deras läge invid Hunnebergs kronopark lämpligen borde bibehållas för att användas till skogsarbetarbostäder.

Den 2 juni 1916 godkände Kungl. Maj:t riksdagens berörda beslut.

Förenämnda lägenhet litt. F har sedermera blivit försäld, varemot återstående delen av skiftet jämte ett därinom befintligt kalkbrott av domänstyrelsen tillagts nämnda kronopark.

Återstoden av egendomen, bestående av hemskiftet och mosskiftet, är utarrenderad till den 14 mars 1937 mot ett årligt arrende av 835 kronor.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 23 januari 1926 gjort framställning rörande den fortsatta dispositionen av ifrågavarande kronoegendom, varvid styrelsen anfört bland annat följande.

Med anledning av ansökning av egendomens arrendator om ombyggnad av egendomens stall och ladugård hade under 1925 förrättats besiktning av domänintendenten i länet, därvid befunnits, att ifrågakomna byggnader, av vilka den ena innehölle stall, lador, ved- och vagnbod och den andra fähus, loge och lador, och vilka redan vid arrendeuppskattning 1914 ansetts böra ombyggas och vid av- och tillträdessynen 1917 upptagits såsom oreparerbara, varit av sådan beskaffenhet, att de ansetts tarva omedelbar ombyggnad, därför kostnaden beräknats till 15,618 kronor 35 öre. Domänintendenten hade på närmare angivna skäl ansett det vara ekonomiskt fördelaktigt, att egendomen försälldes.

Egendomens arrendator hade förklarat sig villig att, i händelse av egendomens försäljning, frånträda arrendet den 14 mars 1927, dock under villkor om rätt till viss gottgörelse för bland annat honom tillhöriga byggnader ävensom för all den kostnad, som kunde drabba honom såsom deltagningsskyldig i dikningsföretaget Häberg—Stora Västerby, vari egendomen inginge.

På grund härav och sedan jämväl länsstyrelsen uttalat sig för försäljning av egendomen hade domänstyrelsen föranstaltat om saluvärdering av densamma, därvid borde iakttagas bland annat föreskrifterna i gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar samt tagas i övervägande av arrendatorn i ärendet framställda villkor.

Av instrumentet över den sålunda påkallade förrättningen inhämtades bland annat följande.

Arrendeegendomen i fråga innehölle 25.334 hektar åker och tomt, 0.030 hektar impediment och 0.313 hektar torvmosse eller tillhopa 25.677 hektar, varifrån avginge cirka 0.046 hektar, som tagits i anspråk för kanaluftmål utan ersättning.

Åkern vore av god beskaffenhet men lede av högt vattenstånd i Vänern och till en del av bottensyra. I förberörda dikningsföretag inginge egendomen med 6.61 procent av till 104,500 kronor uppgående länekostnader, varav 71,850 kronor i odlingslån och 32,650 kronor i enskilt lån.

Egendomen vore taxeringsvärderad till 30,000 kronor, vilket belopp enligt uppskattningsmännens mening vore vida för högt.

Vid värderingen hade tagits hänsyn såväl till jordens och husens beskaffenhet som ock till den stora kostnad, cirka 7,000 kronor, som påvilade jorden för dikningen, likasom till faran för missväxt vid högre vattenstånd i Vänern.

Under förutsättning dels att köparen ansvarade för alla egendomen påvilande kostnader i ovan omförmälda dikningsföretag, dels att köparen gottgjorde arrendatorn enligt arrendekontraktet för rågutsäde, trädesbruk och höstplöjning, dels att kronan inlöste vissa arrendatorn tillhöriga hus för 3,950 kronor och dessa medföljde egendomen vid försäljningen, dels ock att kronan för 380 kronor av arrendatorn inlöste cirka 400 meter elektrisk ytterledning samt all elektrisk installation å hela egendomen, att vid försäljningen medfölja, hade uppskattningsmännen saluvärderat egendomen till 25,330 kronor.

Egendomens arrendator Carl Strid hade enligt uppskattningsinstrumentet vidlagd, till domänstyrelsen ställd skrivelse anmält sig som köpare av egendomen, och hade uppskattningsmännen, då Strid vore en duglig och arbetsam man, som under svåra omständigheter städe sökt väl vårda jord och hus å egendomen, tillstyrkt dess försäljning till honom.

Emot uppskattningsmännens förslag har *länsstyrelsen* ej haft något att erinra. Jämväl *överjägmästaren* har tillstyrkt egendomens försäljning.

Domänstyrelsen har anfört, att av domänintendenten under hand meddelats, att vid saluvärderingen även förevarit frågan om arrendevärdet för egendomen men att uppskattningsmännen emellertid funnit sig ej kunna uttala sig med bestämdhet därom med hänsyn till de höga dikningskostnader, som efter vad de trodde sig veta verkade så avskräckande att, om egendomen skulle nu ånyo utarrenderas, spekulant därå näppeligen stode att finna. På grund härav och av vad vid uppskattningsförrättningen förekommit hade domänstyrelsen blivit styrkt i sitt antagande att det vore för kronan förmånligast att nu avyttra egendomen för den föreslagna köpeskillingen och övriga försäljningsvillkor i stället för att fortfarande hava egendomen utarrenderad med därå vilande byggnads- och dikningskostnad. Egendomens nuvarande arrendator hade innehaft egendomen på arrende sedan den 14 mars 1910.

Under återopande av den lämnade utredningen får jag tillstyrka försäljningsförslaget och hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riks-

*Departements-
chefen.*

att — sedan arrendatorn av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Flo nr 6 Garpegården i Flo socken av Skaraborgs län, Carl Strid, medelst skriftlig handling ej mindre förbundet sig att den 14 mars 1927 till kronan avstå sin nyttjanderätt till egendomen, än även till kronan överlämnat förberörda honom tillhöriga hus och elektriska anordningar mot en lösesumma av tillhoppa 4,330 kronor — nämnda egendom må med sålunda inlösta hus och anordningar men med undantag av förberörda madskiftet försäljas

antingen till bemälda Strid mot en köpesumma av 25,330 kronor samt under villkor i övrigt,

att egendomen må med äganderätt tillträdas den 14 mars 1927, därvid det nu för Strid gällande arrende-kontraktet skall upphöra att gälla,

att egendomen säljes i det skiek, den vid tillträdet finnes,

att köparen skall ansvara för alla egendomen påvillande kostnader för omförmälda dikningsföretag,

att köparen skall vidkännas kostnaderna för rågutsäde, trädesbruk och höstplöjning,

att köpeskillingen skall erläggas med en sjättedel vid tillträdet och en sjättedel den 14 mars varje av nästföljande fem år,

att köpeskillingen skall inbetalas till länsstyrelsen i länet,

att köpebrev skall utfärdas, så snart första sjättedelen av köpeskillingen erlagts och köparens skuldförbindelse å återstoden därav avlämnats,

att egendomen skall i jordeboken upptagas under titel allmänt frälse,

att köparen skall svara för de å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt

att köparen skall ensam vidkännas alla med lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter ävensom kostnaderna för inteckning i fastigheten till säkerhet för berörda skuldförbindelse,

eller, därest förenämnde Carl Strid icke begagnar sig av omförmälda medgivande att förvärva ifrågavarande egendom med inlösta hus och anordningar till åsatt saluvärde, å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor till den högstbjudande med tillträdesrätt den 14 mars 1927 och med skyldighet för köpare att ensam svara för alla egendomen påvillande kostnader för omförmälda dikningsföretag.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o—9:o här ovan antecknade ärenden.

Hans Maj:t Konungen lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Flodman.